

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ СУРГУУЛЬ
МОНГОЛ ХЭЛ, СОЁЛЫН СУРГУУЛЬ

Цэндсүрэнгийн СУВД

ХОРЬДУГААР ЗУУНЫ МОНГОЛ ХҮНИЙ
НЭРИЙН ДАВТАМЖИЙН СУДАЛГАА

Хэлшинжлэлийн ухааны доктор (Ph.D)-ын зэрэг горилсон нэг сэдэвт бүтээл

Мэргэжлийн индекс: 220100

Эрдэм шинжилгээний удирдагч:

Хэлбичгийн ухааны доктор (Ph.D), профессор Ж.Сэржээ

УЛААНБААТАР ХОТ
2010 ОН

Гарчиг	Хуудас
УДИРТГАЛ	2
I БҮЛЭГ. ТҮГЭЭМЭЛ ХЭРЭГЛЭЭ БҮХИЙ НЭР	13
I.1. Монгол хүний нэрийн сан	13
I.2. 5000-аас дээш давтамж бүхий нэр	19
I.3. 3000-5000 давтамж бүхий нэр	29
I.3.1. 3000-4000 хүртэл давтамжтай нэр	29
I.3.2. 4000-5000 хүртэл давтамжтай нэр	34
I.4. 1000-3000 хүртэл давтамжтай нэр	36
I.4.1. 2000-3000 хүртэл давтамжтай нэр	36
I.4.2. 1000-2000 хүртэл давтамжтай нэр	39
I.5 Зарим түүхэн нэрийн давтамжийн судалгаа	42
II БҮЛЭГ. ЦӨӨН ХЭРЭГЛЭЭ БҮХИЙ НЭР	57
II.1 Түүхэн хүмүүсийн нэрээр нэрлэсэн нэр	59
II.2. Монгол хүний нэрэнд байгаа орос гаралтай нэрүүд	69
II.3. Оноосон нэрээс үүссэн нэр	88
II.4. Тооны нэрээс үүссэн нэр	101
II.5. Гурав ба дөрвөн нэрээс бүтсэн нийлмэл нэр	112
III БҮЛЭГ. МОНГОЛ ХҮНИЙ НЭРИЙН ХЭРЭГЛЭЭНИЙ ЗАРИМ АСУУДАЛ	120
III.1. Хүний нэрийн нийгмийн үүрэг	120
III.2. Нэрийг зөв бичих шаардлага	121
III.3. Хүний нэрийн утга учир	128
III.3.1. Хорьдугаар зууны зарим шинэ нэр	130
III.3.2. Хүний нэрэнд тохиромжгүй утга бүхий нэрс	137
ДҮГНЭЛТ	144
ЭШ ТАТСАН НОМ ЗОХИОЛ	147
ХАВСРАЛТ	151

УДИРТГАЛ

Хорьдугаар зууны хэл шинжлэлд “Нэр зүй” /ономастика/ гэдэг шинэ салбар бий болон хөгжиж, урьд өмнө судалгаанд төдийлөн өртөлгүй хоцорч байсан олон мянган оноосон нэрийг нарийвчлан судалж, тэдгээрийн утга учир, зүй тогтлыг нь нээн илрүүлэх болсноор хүн төрөлхтөний хэл, түүх, соёл, сэтгэл зүй, зан заншлыг бүх талаас нь бүрэн дүүрэн судалж, танин мэдэх бас нэгэн шинэ бололцоо нээгдсэн юм.

Нэр зүй нь аливаа хэлний оноосон нэр, түүний гарал, бүтэц, түүхэн өөрчлөлт, нийгмийн үүргийг нь судалдаг шинжлэх ухаан юм. Харин түүний судалдаг оноосон нэр гэдэг нь нэгэн төрлийн олон юмыг дотор нь бие биеэс нь ялгах зорилгоор нэгж зүйлд оноон өгсөн нэрийг хэлдэг бөгөөд дотроо хүний нэр, газар нутгийн нэр, од гаригийн нэр, бурхан тэнгэрийн нэр, хот тосгон суурин газрын нэр, угсаатны зүйн /овог аймаг, улс үндэстний нэр г.м/ нэр, үйлдвэр аж ахуйн байгууллагын нэр гэх мэт олон төрөлд хуваагдана. Оноосон нэрийн эдгээр төрөл тус бүрийг нэрзүйн тусгай салбар ухаанууд судалж байна. Тухайлбал олон мянган хүний нэрийг “Хүний нэр зүй” /Антропонимика/, газар нутгийн хэдэн мянган нэрийг “Газар нутгийн нэр зүй” /Топонимика/ судлах жишээтэй.

Хорьдугаар зууны Оросын нэрт эрдэмтэн, нэр зүйч В.А. Никонов “Одоо хүн төрөлхтөнийг хүний нэргүйгээр төсөөлөх боломжгүй юм. Хүн бүрийн нэр нь орчин үеийн нийгэм оршихын зайлшгүй нөхцөл болж байна” гэж бичжээ /54:15/. Тэрээр цааш нь “Хүний нэр бол хувийн өмч хөрөнгө биш. Нэр нь нийгэмд буй болж, зөвхөн нийгэмд оршин байдаг. Нөгөөтэйгүүр нэр бол бусад бүх үгийн адил хэлний хуульд захирагдаж байдаг үг юм” гээд “Хүний нэрийн тухай шинжлэх ухаан бол нийгмийн шинжлэх ухаан ч гарцаагүй мөн, бас хэлний шинжлэх ухаан ч гарцаагүй мөн.” /54:53/ гэж тодорхойлжээ. В.А.Никонов энэ дүгнэлтээ хийхдээ, хүний нэрийг аливаа хэлний үгээр бүтдэг гэдгийг нь үндэс болгон зөвхөн хэл шинжлэлийн талаас нь судлаад зогсохгүй, харин нэр бүрийн гарч ирсэн нийгэм, түүх, ахуйн болон сэтгэл зүйн олон нөхцөлүүдтэй нь холбон судлах ёстой гэсэн онолын үндэслэлийг бий болгосон юм. Нэр зүйч зарим эрдэмтэд оноосон нэрийг хэл шинжлэл, түүх, газар зүй, угсаатны судлалын уулзвар зааг дээр гарч ирсэн шинжлэх ухааны шинэ салбар гэж үздэг нь /44:3/ бас үндэслэлгүй санал биш юм.

Нэр зүйч В.А. Никонов “Хүний нэр бол тухайн ард түмний өнгөрсөн үеийн нүүдэл суудал, угсаатны бүтэц, хаанаас гаралтайг илрүүлэх, бичгийн дурсгалуудын он цагийг тогтооход тусалдаг түүхийн үнэт сурвалж болно /55:47/. “Хүний нэр нь хэлэнд онцгой дэд системийг үүсгэх ба түүнийг судлахад зөвхөн хэл шинжлэлийн судалгааны аргуудыг хэрэглээд зогсохгүй, угсаатны зүй, түүх, социологи, эрх зүйн судалгааны аргуудыг хамтад нь хэрэглэж байж үр дүнд хүрнэ” гэж бичсэнийг /55:56/ бид бас өөрийн судалгаандаа анхааран үзсэн болно.

Оросын нэр зүйч А.В. Суперанская Хүмүүсийн нэр бол ард түмний түүхийн нэгэн хэсэг юм. Түүнд ард түмний ахуй, шүтлэг, хүсэл мөрөөдөл, уран бүтээл тусдаг бөгөөд тэдний түүхэн харилцаа холбоо ч тусгалаа олдог /57:3/ гээд “Бүх хүн бүх цаг үе, бүх соёл иргэншлийн үед өөрийн нэртэй байсан. Ард түмэн бүрийн хүний нэр нь зөвхөн түүний соёл, ахуйтай нь холбогдоод зогсохгүй, үйлдвэрлэлийн нь хүчтэй ч холбогдоно. Ямар ч нэр тухайн ард түмний тодорхой соёл – түүхийн нөхцөлд үүсэн бий болдог. Ийм учраас олонхи нэр өөртөө тухайн үеийнхээ тодорхой ул мөрийг хадгалж байдаг” /57:4/ гэж бичсэнийг судалгааныхаа ажлын онолын үндэс болгосон юм.

Монгол хүний нэр бол монгол хүн, монгол хэл, монгол овог аймаг буй болсон үеэс хойшхи олон мянган жилийг хамарсан нийгмийн түүхэн үзэгдэл юм. Иймээс монгол хүний нэр тухайн цаг үеийнхээ монголчуудын ахуй амьдрал, шашин шүтлэг, зан заншил, соёл, нийгэм – улс төр, боловсролын нь төвшинтэй уялдаж аажим хувьсан өөрчлөгдсөөр иржээ. Өөрөөр хэлбэл монголын ард түмний туулж ирсэн нийгмийн хөгжлийн үе шат бүхэнд хүний нэр нь тухайн үеийнхээ нийгмийн гол гол өөрчлөлтийг тусгасан хэлний бодит баримт болж байв.

Монголын түүхийн тодорхой үеийн онцлог бүхий нэрийг нь үндэс болгож эртний монгол хүний нэр, дунд үеийн монгол хүний нэр, орчин үеийн монгол хүний нэр хэмээн үечлэн судалж болохоос гадна XX зууны монгол хүний нэрийн онцлогийн тухай ч ярих боломжтой юм. Өөрөөр хэлбэл саяхан өнгөрсөн XX зууны монголчуудын түүх хүний нэрэнд нь ямар ул мөр үлдээсэн тухай ярих тодорхой баримтууд байгаа юм. Бид хорьдугаар зууны монголчуудын нийгмийн амьдрал бүхэлдээ хорьдугаар зууны монгол хүний нэрэнд ямар нэгэн хэмжээгээр туссан гэж үзэж байна.

Хорьдугаар зууны монголын нийгэм ба хүний нэр

Өнгөрсөн XX зуун бол Монгол улс, монголын ард түмний хувьд томоохон түүхэн үйл явдлуудаар дүүрэн он жилүүд байлаа. “XX зуун монгол орныг аж ахуйн олон үеийн хоцрогдол, ядуу зүдүү байдлаас чөлөөт зах зээл, эдийн засгийн харьцангуй бие даасан байдалд, үндэсний боолчлол, харийн эзэгнэлээс төрийн тусгаар тогтнол, үндэсний хөгжил цэцэглэлтэнд, хүний наад захын эрхгүй, бүдүүлэг дорой байдлаас ардчилал, эрх чөлөө, орчин үеийн соёл иргэншилд, улс төрийн түгжигдмэл байдлаас олон улсын харилцааны амин чухал асуудлыг шийдвэрлэхэд идэвхтэй оролцох байдалд шилжүүлсэн бөлгөө” /18:11/.

Өнгөрсөн зуунд Монгол улс эргэлтийн шинж бүхий 3 их тэсрэлт өөрчлөлт буюу нийгмийн хувьсгалд өртсөн юм. Эхнийх нь 1691 онд Манжийн харьяат болсноос хойш 220 жилийн дараа туурга тусгаар байдлаа дахин сэргээсэн 1911 оны үндэсний хувьсгал, дараахи нь харийн түрэмгийлэгчдийг эх орноосоо хөөн зайлуулж улс орныхоо тусгаар тогтнол бүрэн эрхт байдлыг дахин бататгасан 1921 оны ардын хувьсгал байлаа. 1924 онд монгол улсын анхны үндсэн хууль, 1940 онд хоёр дахь үндсэн хууль, 1960 онд гуравдахь үндсэн хууль батлагдав. Энэ зуунд Дэлхийн II дайн, 1939 оны Халх голын дайн, 1945 оны чөлөөлөх дайн болж өнгөрөв. Монгол улсад аж үйлдвэрийн газар олноор байгуулагдан автомашин, төмөр зам, нисэх онгоц хэрэглэдэг болов. Хөдөө аж ахуйг хоршооллож нэгдэл, сангийн аж ахуйнууд олноор байгуулагдаж, атар газар эзэмшин үр тариа, хүнсний ногооныхоо хэрэгцээг хангадаг болов. Шинэ хот суурин газрууд байгуулагдаж, монгол хүн сансарт нислээ. Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны салбарт томоохон өөрчлөлтүүд гарч үндэсний сэхээтэн, эрдэмтэдтэй боллоо. Гуравдугаар хувьсгал нь 1990-ээд оны ардчилсан шинэчлэл өөрчлөлт байв. 1992 онд монгол улсын ардчилсан шинэ үндсэн хуулийг баталж, олон намын оролцоотойгоор байнгын ажиллагаатай парламентыг сонгож, өнөөгийн дэлхий нийтийн жишигт нийцсэн ардчилсан төр, засгийн байгууллагуудыг байгуулан коммунист үзэл суртал, нэг намын дарангуйллыг халсан юм.

Одоогийн монгол хүний нэрийн бүрэлдэхүүнийг нарийн судлан үзвэл монгол улсын түүхэнд гарсан дээрх гол гол өөрчлөлтүүдийн ул мөр их бага ямар нэгэн хэмжээгээр харагдана. Тухайлбал, 1911 оны үндэсний хувьсгалын гол баатар, цэргийн жанжин Манлайбаатар Дамдинсүрэн, Хатанбаатар

Магсаржав нарын нэрээр нэрлэсэн Манлайбаатар, Хатанбаатар, Хатанмагсар (Хатанбаатар Магсаржавын нэрийг хураасан нь) гэх нэртэнгүүд байна. 1921 онд монгол ардын хувьсгал ялж улмаар 1924 онд БНМАУ-ыг тунхагласан нь монголын ард түмний XX зууны түүхэнд гарсан асар том өөрчлөлт байлаа. Энэ түүхт үйл явдал нь монголчуудын улс төр, аж ахуй, нийгэм, соёл боловсролын цаашдын хөгжилд гарсан олон чухал үйл явдлын эхлэл байв. Тийм учраас энэ хувьсгал XX зууны монгол улсын түүх болон нийгэм, оюун санааны хүрээнд гүн ул мөрөө үлдээсэн бөгөөд тэр нь монгол хүний нэрэнд ч нэгэн адил тусгалаа олж хадгалагдан үлджээ.

Монгол хүний нэрийг судалсан байдал

Монгол хэлний оноосон нэрийн судалгаа бол манай улсын хэл бичгийн шинжлэх ухааны залуу салбарын нэгд зүй ёсоор тооцогдоно. Тухайлбал, монгол хүний нэрийг 1960-аад оноос эхлэн судалж, судалгааны өгүүллүүд гадаад дотоодын эрдэм шинжилгээний сэтгүүлд хэвлэгдэх болсон билээ. Чехийн монголч эрдэмтэн П.Поуха 1956 онд Прага хотноо “Монголын нууц товчоо” гэдэг ганц сэдэвт зохиолыг герман хэлээр хэвлүүлсний хоёрдугаар бүлэгт нь нууц товчоон дахь хүний нэр, овог аймгийн нэрийг нэлээд нарийвчлан авч үзсэнээс /63:49-101/ гадна, Германы эрдэмтэн Й.Шуберт /64:395-401/, Америкийн эрдэмтэн Ж.Крюгер /65:81-86/ нар монгол хүний нэрийг судлан бичсэн өгүүллээ 1960-аад оны эхээр хэвлүүлсэн байна. Түүнээс хойш Америкийн монголч эрдэмтэн Ф.Кливез XIII зууны үеийн армян түүхийн сурвалж доторхи монгол нэр, нэр томьёог судлахдаа Монголын нууц товчоонд гардаг зарим нэрийн гарлыг тодорхойлсон байна /66/.

Унгарын монголч эрдэмтэн Л.Беше Монголын нууц товчооны хүний нэрийг судлахдаа түүнд тэмдэглэгдэн үлдсэн бүх нэрийг түрэг хэлний үгээр тайлбарлаж болно гээд 20 нэрийн гарлыг тайлбарласан байна /67:353-369/. Монголч эрдэмтэн Н.Поппе Монголын нууц товчоон доторхи оноосон нэрийн үг зүйн бүтцийг судалсан бүтээлдээ Бодончар, Алчидай, Бааридай, Боржигидай, Идухадай, Жүрчидэй, Элжигэдэй, Хордай, Булхадар, Халиудар, Тохураун гэх мэтийн олон нэрийн бүтэц, утгын талаар өөрийн саналыг дэвшүүлсэн юм /68:161-167/. Эдгээр монголч эрдэмтдийн судалгааны ихэнх нь монгол хүний нэрийг “Монголын нууц товчоо” болон бусад түүхийн сурвалж бичгүүдийг үндэслэн судалсан байдаг.

БНСУ-ын эрдэмтэн Юү Вон Сү “Дарьганга сумын хүүхдийн нэр” зохиолоо 1995 онд “Монгол - Солонгосын хамтарсан эрдэм шинжилгээ” цувралын 4-рт хэвлүүлсэн юм. Энэ зохиолдоо Монгол улсын Сүхбаатар аймгийн Дарьганга сумын хүүхдийн нэрийг үг зүй-үгийн сангийн талаас нь монгол нэрийн 157 үндэс, төвд нэрийн 77 үндэс, санскрит нэрийн 16 үндсээс үүсч буй нэрсийн судалгаа хийснээс гадна орос, хятад элементүүд байгаа болон хүний нэр үүсгэх нөхцөл дагавруудын тухай судалсан байна. Эцэст нь судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн овог нэрийг төрсөн оны нь хамт хавсаргажээ /71/.

Манай монгол улсын судлаачдын бүтээл мөн 1960-аад оноос эхэлсэн гэж үзэж болно. Тухайлбал Ч.Содномын “Монгол хүний нэрийн тухай” томоохон хэмжээний өгүүлэл 1964 онд хэвлэгдэн гарчээ /21:29-134/. Ч.Содном энэ бүтээлдээ монгол хүний нэрийн бүрэлдэхүүнийг эртний үе /XIII зуун/, дундад үе /XIV-XIX зуун/, шинэ үе /XX зуун/ гэж гурван үед хуваан судалсан байна. Мөн монгол нэрийн агуулга, монгол нэрийн бүтэх байдал, эмэгтэй хүний монгол нэрийн зүйл, монголчуудын нэр өгөх ба цээрлэн нэрлэх заншлаас, монгол хүний нэр цээрлэх ёсноос гэх мэтээр хэд хэдэн хэсэг болгон судалж эцэст нь монгол хүний нэрийн толь хавсаргасан байна. Олон нэрийг багтаасан 60 гаруй хуудас бүхий энэхүү тольдоо монголын түүхийн сурвалж бичгүүдээс нэр сонгон тодорхой эшлэл, заалт хийж өгсөн ажээ.

Судлаач П.Бямбасан 1969 онд “Оноосон нэрийн тухай” өгүүлэл хэвлүүлж, монгол хэлний оноосон нэр, түүний дотор хүний нэр, газар усны нэрийн бүтэц, утга, хэл зүйн онцлогийн тухай тодорхой баримт түшиглэн өгүүлсэн байна /5:5-16/.

Хэл бичгийн ухааны дэд эрдэмтэн Н.Жамбалсүрэн “Монгол хүний нэрзүйн асуудалд” өгүүлэл бичиж 1970 онд хэвлүүлжээ /11:12-23/. Энэ өгүүлэлд Монголын нууц товчоо хийгээд Рашид-Ад-Диний “Судрын чуулган”-д буй монгол хүний нэр, түүнээс хойш үед монголчуудын дунд дэлгэрсэн төвд, санскрит гаралтай нэрийн гарал, утга зүйн судалгааг хийсэн бөгөөд төвд гаралтай нэрийн утгыг ерөнхийд нь зургаан хэсэгт хуваан үзжээ. Мөн энэ өгүүлэлдээ монгол үгээр бүтсэн нэр, төвд нэрийн хуулбар монгол нэр, муу муухай утгатай үгээр нууцалсан нэр, монгол төвд санскрит хэлний холимог нэр, орчин үеийн монголчуудын нэр өгч байгаа байдал, орос европ зүгээс орж

ирж буй нэр, сүүлийн үед уламжлалт төвд санскрит нэр цөөрч монгол үгээр бүтсэн нэр элбэгшиж байгаа зэрэг олон асуудлыг хамарсан байна.

Судлаач Ж. Төмөрцэрэн 1974 онд хэвлүүлсэн “Монгол хэлний үгийн сангийн судлал” номдоо хүний нэр, газар усны нэрийн тухай тусгай зүйлүүд оруулж тэдгээрийг монгол хэлний үгийн сангийн нэгэн бүрэлдэхүүн хэсэг гэж үзээд монгол хүний нэрийг утга зүйн талаас нь ангилсан байна /27:67-79/.

Доктор Ж.Сэржээ монгол хүний нэрийг 1970-аад оноос судалж эрдэм шинжилгээний 20 гаруй өгүүлэл бичиж дотоод, гадаадын эрдэм шинжилгээний хэвлэлүүдэд хэвлүүлсний дээр “Монгол хүний нэр” гэдэг ганц сэдэвт зохиолоо 1992 онд нийтийн хүртээл болгосон байна /22/. Ж.Сэржээ энэ бүтээлдээ нэр зүй, түүний судлах зүйл, нэрийтгэл нэр ба оноосон нэрийн харилцаа, хүний нэрийн мөн чанарыг тодорхойлсны дээр монгол хүний нэрийн бүтцийн онцлог, монгол хүний нэрийн утга, монгол хүний нэрийн үгсийн сангийн бүрэлдэхүүн хэмээх гурван үндсэн асуудлаар судалгаа хийж зохиолынхоо эцэст хүний нэрийг зөв бичих асуудлыг хөндөн тавьсан юм. Орчин үеийн монгол хүний нэрийг нэгэн сэдэвт зохиолын хэмжээнд дорвитой судалсан энэ бүтээлдээ Ж.Сэржээ монгол хүний нэрийн бүтцийг үгийн сан-үг зүйн төвшинд, үг зүй-өгүүлбэр зүйн төвшинд тус тус судлан үндсэн бүтцийг тогтоосон нь одоо хүртэл монгол хүний нэрийн судалгаанд гол үндэслэл болсоор байгаа ба монгол хүний нэрийн утгыг 8 үндсэн хэсэг болгон үзсэн байна. Түүнчлэн монгол хүний нэрийн үгсийн сангийн бүрэлдэхүүнийг монгол нэр, төвд нэр, санскрит нэр, орос нэр гэдэг дөрвөн үндсэн хэсэгт хуваан судалжээ.

Доктор Д.Энхбат “Монгол хүний нэрийн хувьсал, өөрчлөлт” /30а/ нэг сэдэвт зохиол “Хүмүүний зохист нэр” /30б/ номуудыг хэвлүүллээ. “Монгол хүний нэрийн хувьсал, өөрчлөлт” бүтээлдээ орчин үеийн монгол хүний нэрийн давтамж, түүний хувьсал өөрчлөлтийг тодорхой аймаг сумдын хүн амын бүртгэлийн материал дээр үндэслэн хийсэн нь энэ чиглэлийн судалгааны анхдагч бүтээл болсон юм. “Хүмүүний зохист нэр” номдоо: Оноосон нэр хийгээд нэрийтгэл нэрийн харьцаа, нэр хайрлах ёсон, Өшүүд нэр өгөх ёсон, Нэр хийгээд тэнгэр огторгуйн шүтэлцээ, Хүний нэр нийгмийн тайлал, Тэмдэг зүйн үүднээс хүний нэрийг судлах нь, Хүний оноосон нэрийн утга учир, хувь төөрөг, Хүний нэрийн утга, төвд нэрийн уламжлал зэрэг олон өгүүллийг багтаажээ.

ОХУ-ын Буриад улсын эрдэмтэд монгол хүний нэрийг судлахад ихээхэн хувь нэмэр оруулж байна. Үүнд А.Г.Митрошкина “Бурятская антропонимия” гэдэг нэгэн сэдэвт зохиолыг 1987 онд хэвлүүлсэн бөгөөд түүндээ: Буриад нэрийн хэв шинж, нэр сонгох ёс, буриад хэлний үгээс нэр үүсэх аргууд, буриад хүний нэрэн дэх харь хэлний элементүүд, буриад хүний овог, эцгийн нэр /отчество/ үүсэх зэрэг олон асуудлыг хөндөн судалсан бөгөөд буриадын угийн бичгүүдийг судалгааныхаа нэгэн гол эх сурвалж болгосон байдаг /52/.

Доктор, профессор Л.В.Шулунова “Прозвища в антропонимии бурят” нэгэн сэдэвт зохиолыг 1985 онд хэвлүүлсэн бөгөөд энэ бүтээлдээ хоч нэр буй болох шалтгаанууд, хоч нэрийн үгийн сан-утга зүйн бүтэц, хоч нэрийн хэлзүйн бүтцийг тодорхойлжээ. Тэрээр буриадын хоч нэрийг үүрэг, сэдэл шалтгаан, хэрэглээний хүрээ, бүтэц, үүсэх аргаар нь ангилан судалснаас гадна хоч нэрийн үгийн сангийн болон хэлбэр судлалын хувилбаруудыг илрүүлэн гаргажээ /62/. Л.В. Шулунова 1995 онд “Ономастика прибайкалья” номоо хэвлүүлжээ. Энэ номд буриадын оноосон нэрийн тогтолцоог бүхэлд нь авч үзэн судалсан байна. Тухайлбал буриад оноосон нэрийг хэлшинжлэлийн ангилал, түүхийн ангилал, нийгмийн ангилал, сэтгэл зүйн ангилал гэсэн 4 хэв шинжээр ангилан судалсны дээр хүний нэр, газар нутгийн нэр, амьтны нэр, сансрын нэр хэмээн утга зүйн талаас нь бүлэглэн шинжилсэн ажээ.

В.В.Денисова “Универсалии монгольских антропонимов” нэгэн сэдэвт зохиолыг 2004 онд хэвлүүлжээ. Энэ зохиолд хэлний түгээмэл зүйлс, түүний дотор нэр зүйн түгээмэл зүйлсийг нарийвчлан судалж, монгол хэлнүүдийн хүний нэрэн дэх хэл шинжлэлийн бус түгээмэл зүйлсийг нэр өгөх түгээмэл зүйл, нэрийн үүргийн түгээмэл зүйл, нэрийн хэл шинжлэлийн бус мэдээлэл гэсэн гурван хэсэг болгон судалжээ /46/.

Е.В.Сундуева “Проприальное словообразование в современном монгольском языке” нэгэн сэдэвт зохиолоо 2005 онд хэвлүүлжээ. Энэ зохиолдоо орчин цагийн монгол хэлэнд энгийн оноосон нэр үүсэх аргыг нэрийтгэл нэрээс оноосон нэр үүсэх, оноосон нэрээс оноосон нэр үүсэх гэсэн хоёр үндсэн хэсэг болгон судалснаас гадна үүсмэл буюу нийлмэл оноосон нэр үүсэх аргыг дараахи байдлаар тодорхойлжээ. Үүнд: нэрийтгэл нэрэнд дагавар залган оноосон нэр үүсэх, өгүүлбэр зүйн нийлэмж оноосон нэр болох, эзэн үйлийн харьцаа бүхий бүтцээс оноосон нэр үүсэх гэсэн гурван үндсэн арга байгааг тодорхой жишээ баримтуудаар баталсан байна /61/.

О.Ф.Золтоева “Онимическая лексика современного монгольского языка” нэгэн сэдэвт зохиолыг 2006 онд хэвлүүлсэн байна /47/. Энэ зохиолд орчин үеийн монгол хэлний оноосон нэрийг хүний нэр зүй, газар усны нэр зүй, амьтны нэр зүй, сансрын нэр зүй гэсэн дөрвөн хэсэгт хуваан утга зүйн талаас нь судалжээ. Бас оноосон нэр өгөх сэдлийг /мотивы/ ерөнхий ба тусгай шинж тэмдгүүдээр нь ангилан судалсан байна. Үүнд: товчоолсон нэрлэлт /бие бялдар - биологийн шинж тэмдгээр нь Бор, Дөрвөлжин, Мэнгэт г.м., зан ааш сэтгэл зүйн шинж тэмдгээр нь Номхон, Дөлгөөн, Цовоо г.м/, хүсэн бэлгэшээсэн утгатай нэрлэлт /Арслан, Болд, Баатар г.м. хүч чадалтай, бат бэх байхыг хүссэн утгатай/, түүхт хүн, үйл явлыг дурсан нэрлэх, нэр өгөх төрөх үеэр тохиолдсон үйл явдлаар нэрлэх, хамгаалан зайлуулах утгаар муу муухай нэр өгөх, гэх мэтээр ангилан судалсан байна. Өөрөөр хэлбэл нэр өгөх ёсыг дагнан судалсан бүтээл гэж хэлж болно.

Эдгээр судалгааны нэгэн сэдэвт зохиолуудаас гадна судалгааны олон зуун өгүүлэл хэвлэгдэн гарсныг ОХУ-ын нэр зүйч эрдэмтэн О.Ф.Золтоевагийн 2006 онд хэвлүүлсэн монгол нэр судлалын бүтээлийн номзүйгээс /48/ харж болно. Бас А.Дариймаа “Монгол хүний нэрийн товч толь” /9/, Ж.Сэржээ “Монгол хүний нэрийн лавлах толь” /23/, Ж.Сэржээ “Монгол хүний нэрийн хадмал толь” /25/, Ж.Сэржээ “Монгол хүний нэрийн толь” /24/ зэрэг толь бичгүүдийг хэвлүүлэн гаргаад байна. Ийнхүү монгол хүний нэрийн талаар судалгааны олон арван бүтээл манай улсад болон гадаадын улс орнуудад хэвлэгдэн гарч эрдэмтэн мэргэд судлаачдын хүртээл болсон ажээ.

Дээрх судалгааны бүтээлүүдийг нэгтгэн дүгнэж үзвэл Монголын нууц товчоо болон монголын түүхийн бусад сурвалж бичгүүд дэх хүний нэр, монгол хүний нэрийн үгийн сангийн бүрэлдэхүүн, нэрийн гарал, монголчуудын нэр өгөх ёс заншил, монгол хүний нэрийн утга зүйн судалгаа, монгол нэрийн бүтэц зэрэг олон чухал асуудлуудыг хөндөн судалж, нэлээд асуудлыг шийдвэрлэж чадсан, өнөөгийн дэлхий дахины нэр зүйн судалгаанд өөрийн хувь нэмрээ оруулсан бүтээлүүд болсон гэж хэлэх бүрэн үндэстэй.

Гэвч өнөөг хүртэл монгол хүний нэрийн судалгааг чанарын талаас голчлон хийж ирсэн гэж үзэж болно. Аливаа юмс үзэгдэл, тоо чанар гэсэн хоёр талтай байдгийг санавал монгол хүний нэрийн судалгааг тоо баримтжуулах явдал чухал ач холбогдолтой юм. Хүний нэрийг тоон